

Sotsiaalsed võrgustikud eakate elus

Liili Abuladze

Eesti demograafia keskus, Tallinna Ülikool

EGGA Teabepäev, 29.01.2020

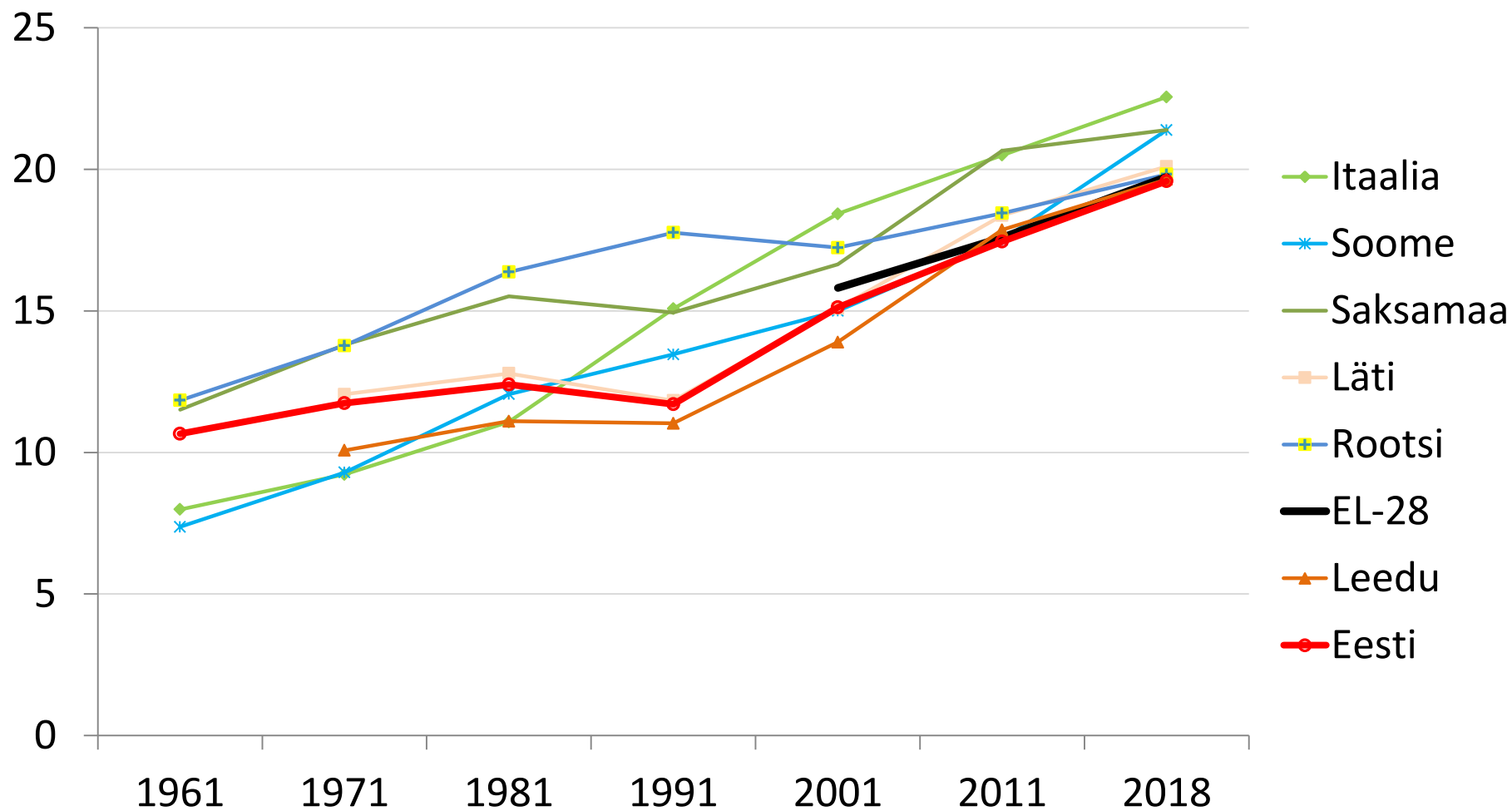
TALLINN UNIVERSITY
Estonian Institute for Population Studies

Kontekst - rahvastikuvananemine

Rahvastikuvananemine on toimunud viimastel kümnenditel Eestis sarnaselt teiste Euroopa riikidega - eluea kasvu ja taastetasemest allapoole jääva sündimuse tõttu

65+ aastaste osakaal

Sotsiaalsed võrgustikud on olulised

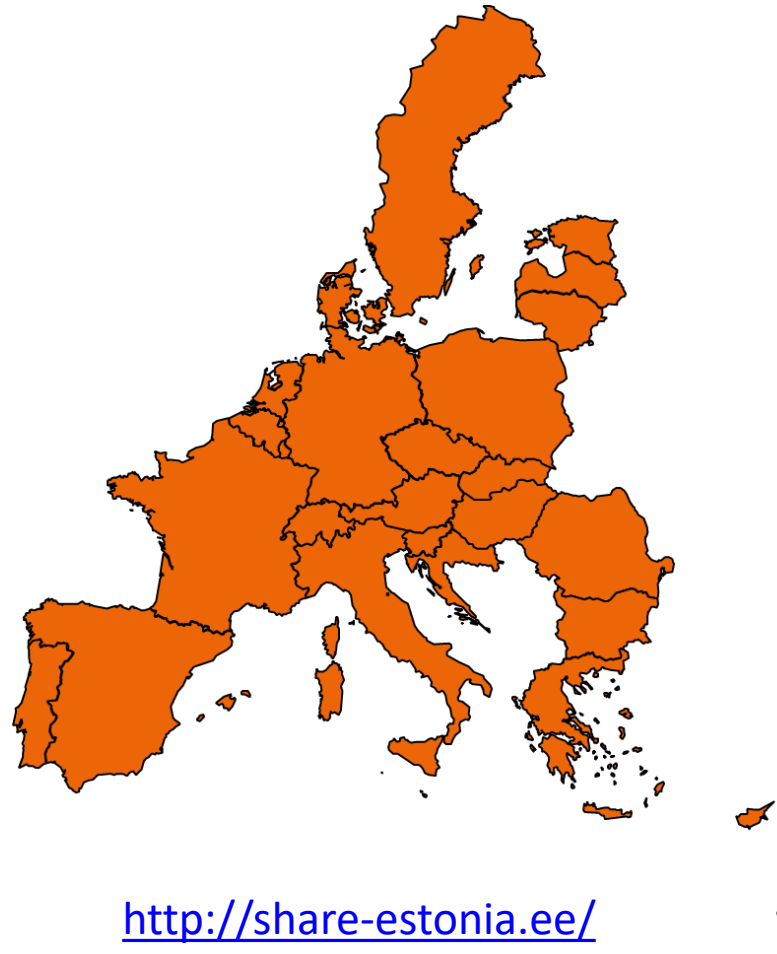
- Võrgustikud on seotud eluea ja tervisega (Berkman & Syme 1979)
  - Aitavad mõtestada elu, rolle, leida kinnitust ja saada toetust, annavad ligipääsu informatsioonile
  - Vanusega muutuvad ümbritsevad inimesed üha olulisemaks heaolu teguriks (Carstensen 2003)
  - Vanemaks saades - valikulised suhtluskaaslased (Carstensen 2003) ja/ või elu jooksul kogunenud kaaslased (Antonucci et al. 2013)
  - Eestis on kesk- ja vanemaealiste sotsiaalseid võrgustikke väga vähe uuritud

Lähivõrgustikud

- Võrgustikud, mis kaardistavad (emotsionaalse) toe ressursid ehk lähedased, kellega arutatakse olulisi küsimusi (Marsden 1987, Litwin ja Stoeckel 2013)
  - suurus e. võrgustikuliikmete arv on oluline; võib muutuda kui nt tervises seisund muutub (Tough et al. 2017, Cornwell 2009)
  - kesk- ja vanemaealiste lähivõrgustikku kuuluvad pigem pereliikmed ja lähedased sõbrad (Wenger 1997)
  - lähedased ehk nn. tugevad liikmed jäävad võrgustikku rasketel aegadel, tuttavad ehk nn. nõrgemad liikmed on olulised info vahendamisel (Granovetter 1973)

Andmestik

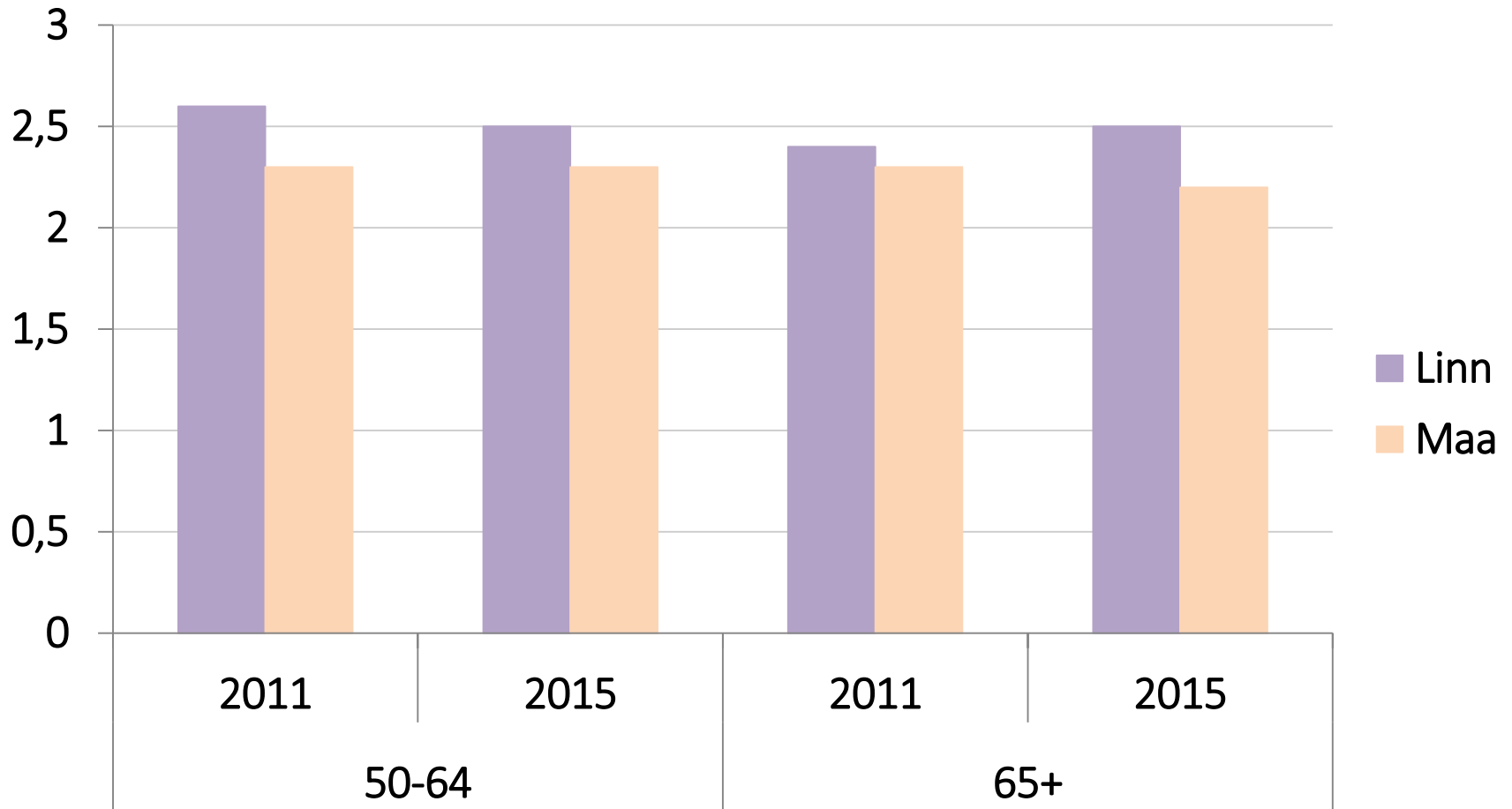
- SHARE – üle-Euroopaline uuring, mis jälgib vananemise kulgu (50+)
- Iga kahe aasta järel küsitatakse samu inimesi
- Eestis alates 2010
- Sotsiaalvõrgustike moodul 2010-11; 2015; 2019-20
- Analüüsin põhivastajad, kes osalesid kahes laines (N=2992)

<http://share-estonia.ee/>

Millised on Eesti kesk- ja vanemaealiste lähivõrgustikud?

Keskmine lähivõrgustiku liikmete arv

N (50 – 64, Linn) = 860

N (50 – 64, Maa) = 466

Liili Abuladze

N (65+, Linn) = 1141

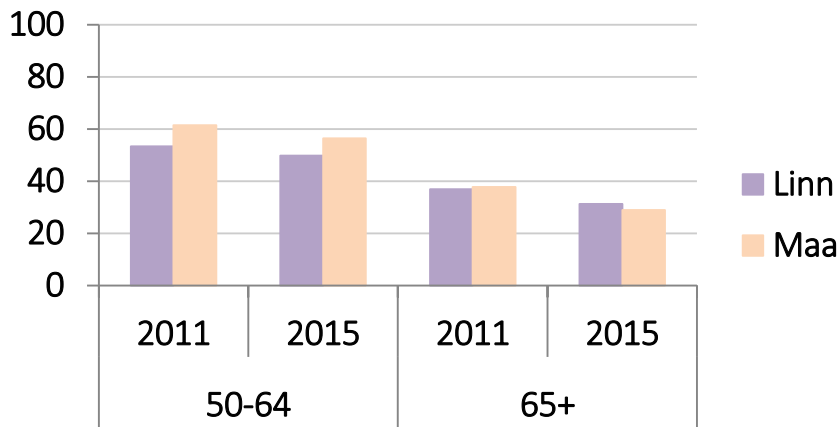
N (65+, Maa) = 525

29.01.2020

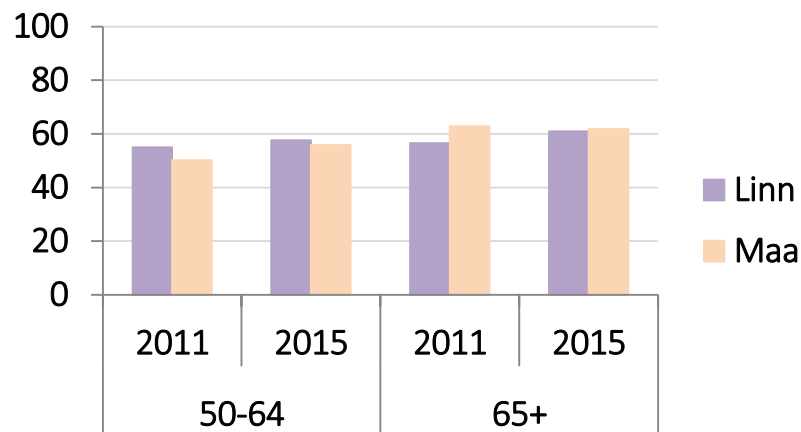

Lähivõrgustik koosneb ...

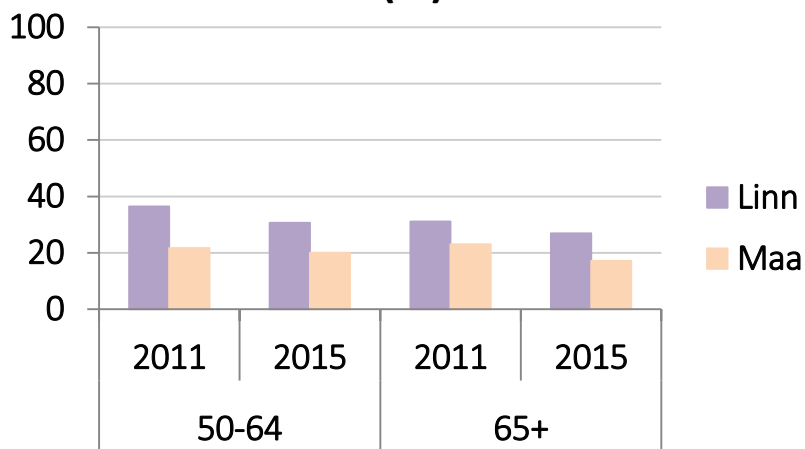
Partner (%)

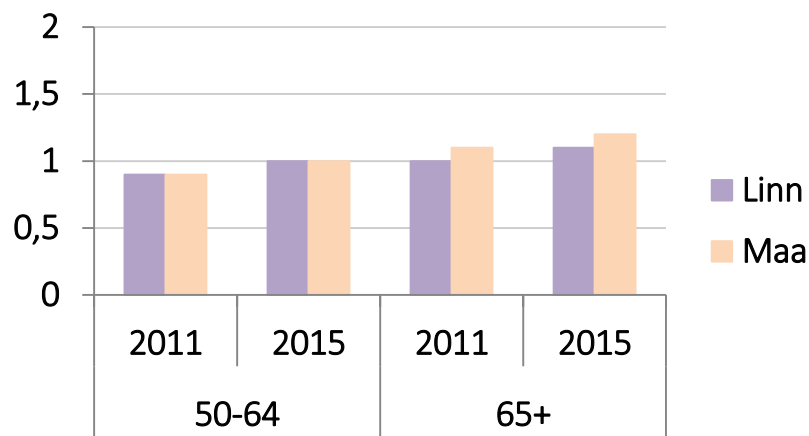
Lapsed (%)

Sõbrad (%)

Laste arv võrgus (keskmine)

N (50 – 64, Linn) = 860

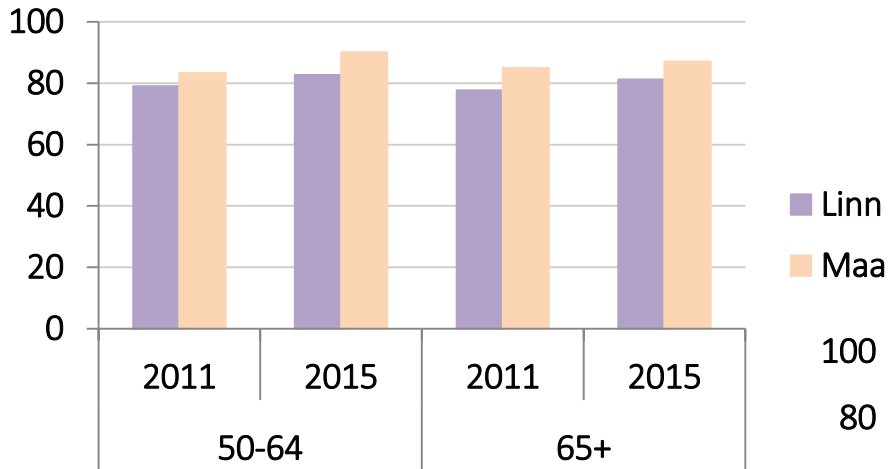
N (50 – 64, Maa) = 466

N (65+, Linn) = 1141

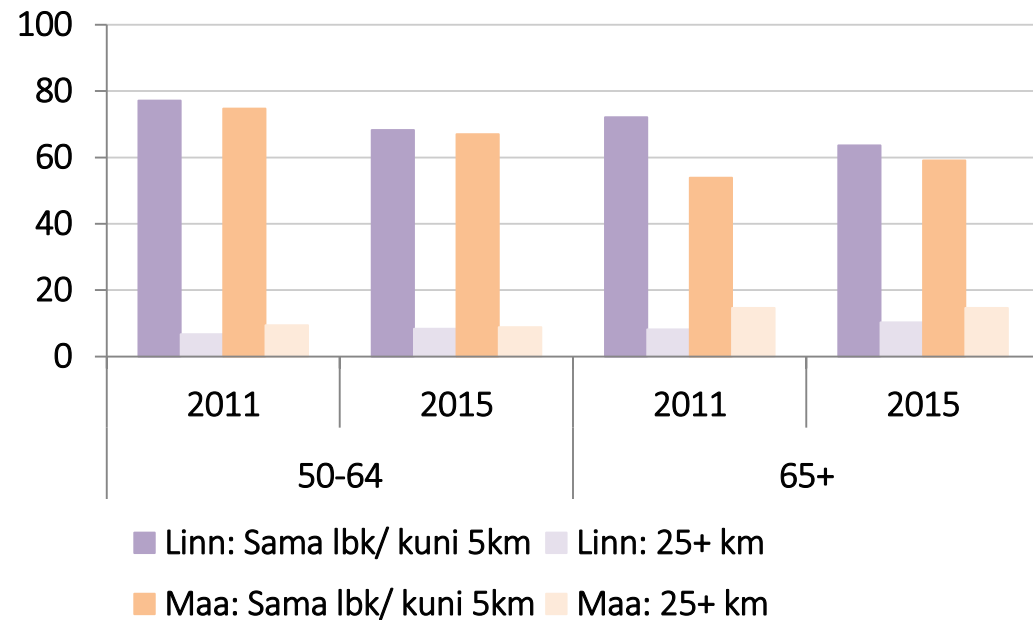
N (65+, Maa) = 525

Võrgustikus on väga lähedased

Emotsionaalselt väga lähedased (%)

Geograafiline vahemaa (%)

N (50 – 64, Linn) = 860

N (50 – 64, Maa) = 466

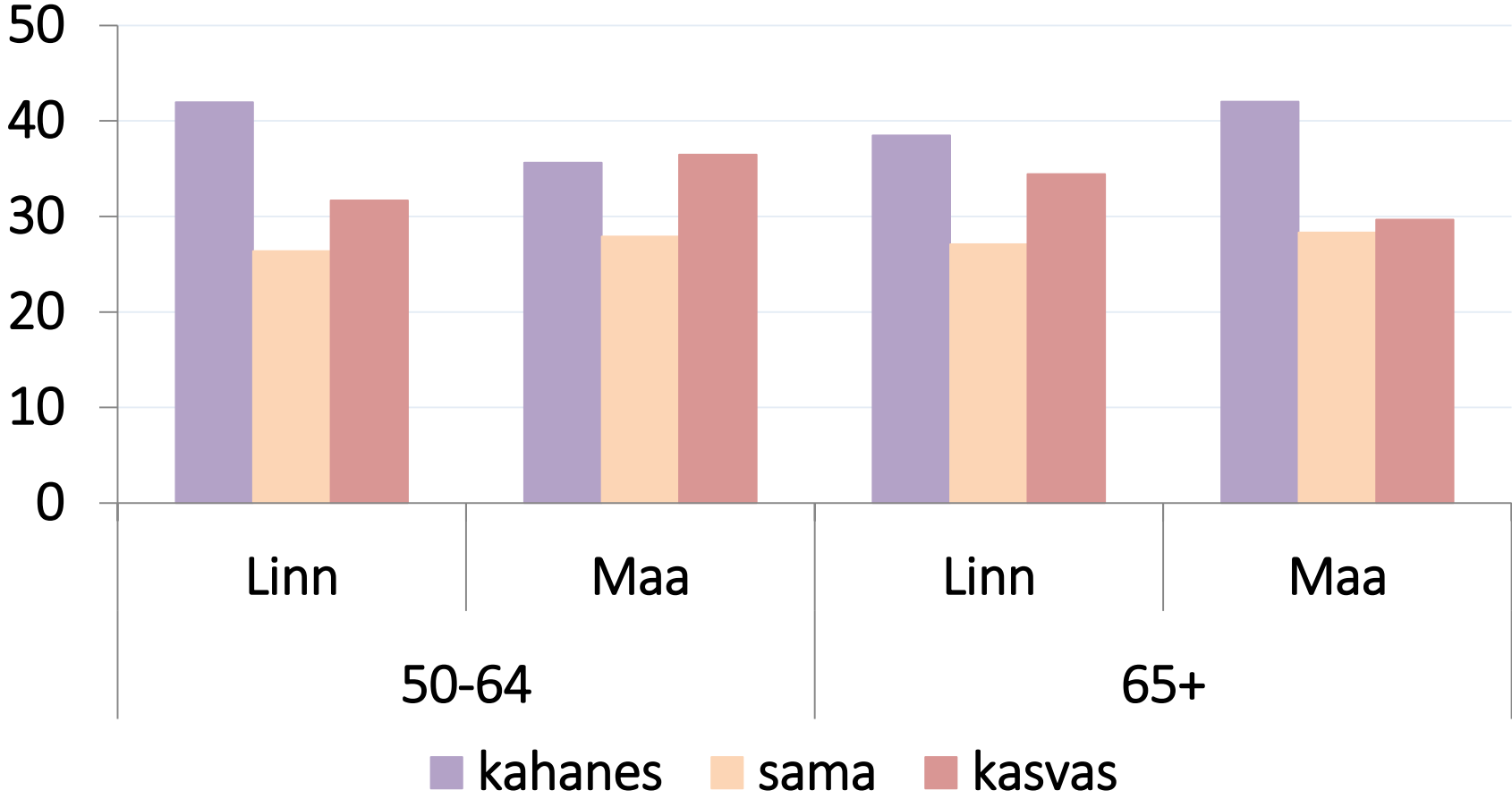
N (65+, Linn) = 1141

N (65+, Maa) = 525

Lähivõrgustikke iseloomustavad

- Keskmiselt üle 2 liikme
  - 2-3% inimestest 2011 ja 6-7% 2015.a on 0-võrgustikega
  - Linnaselavatel on veidi rohkem liikmeid; 65a seas kasvab ajaga
- Võrgustik koosneb peamiselt partnerist, lastest ja sõpradest
  - Partneri ja sõprade osakaal väheneb aja ja vanusega
  - Laste olemasolu võrgustikus on kõrgem 65+ maaelanike seas, kasvab veidi ajaga ka 50-64a seas
- Emotsionaalselt väga lähedased, maal lähedasemadki
- Geograafiliselt ka lähedal
  - vahemaa on linnaelanike ja 50-64 a seas väiksem kui maal
  - aja ja vanusega kasvab veidi, v.a. 65+ maaelanikel

Võrgustikusuuruse muutus 2011 – 2015 (%)

N (50 – 64, Linn) = 860
 N (50 – 64, Maa) = 466

N (65+, Linn) = 1141
 N (65+, Maa) = 525

Millised tegurid seletavad
lähivõrgustiku suuruse muutusi?

Demograafilised ja tervisetegurid

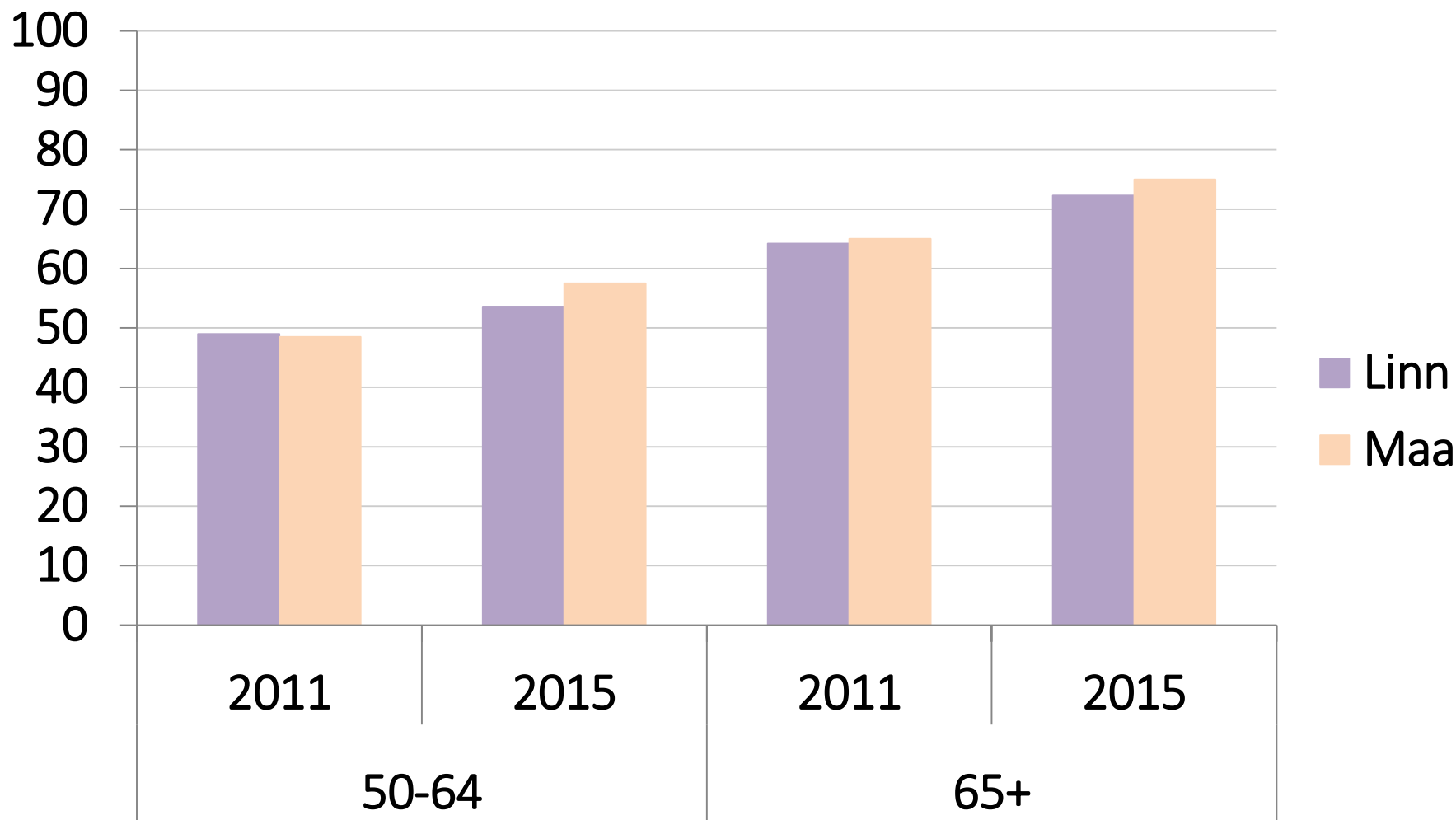
Tegurid

- Võrgustik kahaneb:
  - Välispäritolurahvastikul
  - Jätkuvalt *tegevuspiiranguteta* in. (võrreldes jätkuvalt tegevuspiirangutega või aja jooksul tekkinud/ halvenenud tegevuspiirangutega in.)
- Võrgustik kasvab:
  - Jätkuvalt *tegevuspiiranguteta* in. (võrreldes jätkuvalt tegevuspiirangutega või aja jooksul tekkinud/ halvenenud tegevuspiirangutega in.)

Kelle seas

- linnaselavate 65+ seas
- linnaselavate 50-64 seas
- maalelavate 50-64 seas
- linnas ja maal elavate 50-64 seas

Tegevuspiirangutega inimeste osakaal

N (50 – 64, Linn) = 860

N (50 – 64, Maa) = 466

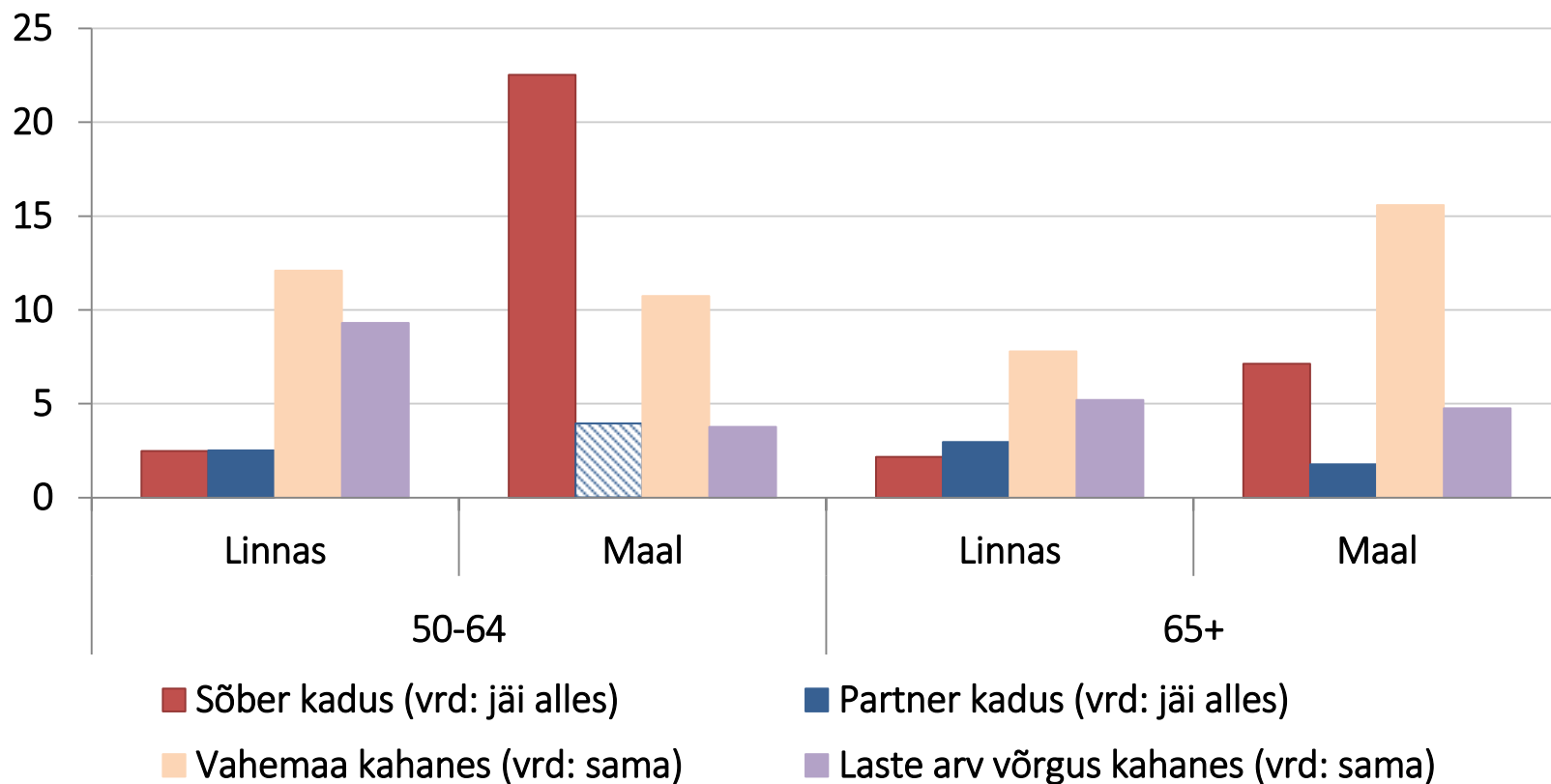
Lili Abuladze

N (65+, Linn) = 1141

N (65+, Maa) = 525

29.01.2020

Lähivõrgustiku vähenemise tegurid (suhteline risk)

N (50 – 64, Linn) = 860

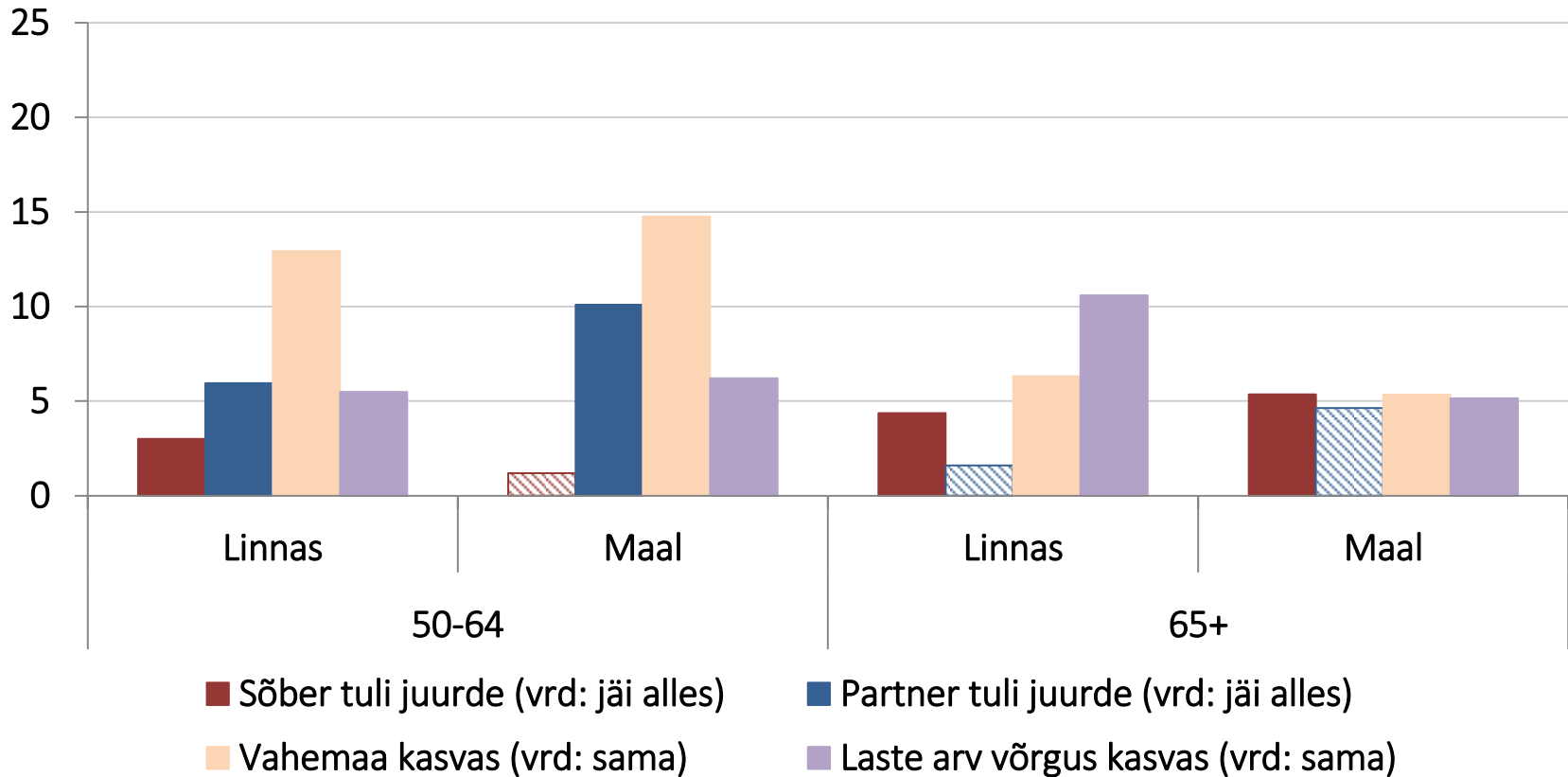
N (50 – 64, Maa) = 466

N (65+, Linn) = 1141

N (65+, Maa) = 525

Lähivõrgustiku suurenemise tegurid (suhteline risk)

N (50 – 64, Linn) = 860

N (50 – 64, Maa) = 466

N (65+, Linn) = 1141

N (65+, Maa) = 525

Kokkuvõte

- Enamikel lähedane inimene võrgustikus mainitud
  - Ajaga suureneb 0-võrgustikuga inimeste osakaal (2-3% → 6-7%)
- Peamiselt moodustavad lähivõrgustiku lapsed, partner ja sõbrad
- Linnaelanikel mõnevõrra suurem keskmine võrgustik; maaelanikel emotsionaalselt lähedasem
- Võrgustikud on dünaamilised: need muutuvad aja ja vanusega vastavalt elufaasile
  - 50-64a linnaelanikel ja 65+ maaelanikel on kahaneva võrgustiku osakaal suurem kui kasvu osakaal, tegurid erinevad
  - Laste kadu linnaelanike 50-64a seas; lisandumine 65+ linnaelanike seas
  - Sõprade lisandumine kui ka kadu oluline 65+ seas
  - Partneri lisandumine on oluline 50-64a seas
- Tervise erinevused võrgustike muutuses olulised vaid 50-64a seas